

Ruslaryň tabynlyga bolan meýiljeňligi

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Ruslaryň tabynlyga bolan meýiljeňligi RUSLARYŇ TABYNLYGA BOLAN MEÝILJEŇLIGI

SSSR-iň Stalinden soňky döwlet ýolbaşçysy Nikita Hrušýowyň agtygy Nina Hrušýowa awtokratik dolandyryşyň astyndaky rus halkynyň özünü alyp baryş taraplary barada ýazýar Mundan tegelek otuz ýyl öñ şu aý yñdarma kommunistlerden ybarat topar Moskwany eýeläp, sowet lideri Mihail Gorbaçýowy

Krymdaky daçasynda öý pussaglygyna alypdy. Gorbaçýowyň syýasy-ykdysady reformalaryna, ýagny, «üýtgedip gurmak we aç-açanlyk» syýasatyna garşy bolandyklary üçin olar hökümeti agdarjak bolupdylar. Emma üç günden soñ döwlet agdarlyşygy şowsuzlyga uçrady. Şol ýylyň ahyrynda Sowet Soýuzy-da dargapdy.

Russiýanyň döwlet ýolbaşcysy Wladimir Putiniň häkimiyet başynda oturan ýigrimi ýyllyk döwründe hökümeti agdarmaga edilen bu herekete bolan garaýyşam doly üýtgedi. Döwlet agdarlyşyggyna edilen şol synanyşyk edil hazır rus harbylarynyň sowet duşmançylygy bilen dargap barýan döwleti halas etmek üçin eden işi hökmünde görülýär. Täze pikir soralsygyň netijeleri Moskwanyň tankly birlijker bilen eýelenen we döwlet telewideniýelerinde zol «Guw kölünüň» goýberilen şol galagoply günlerini indi ruslaryň zordan ýarsy ýadyna düşürip bilyär. Kreml şol günleri ýada saldyryp biljek hiç zat etmändigi üçin hazır halkyň bary-ýogy ýedi prosenti bolup geçen wakalary «demokratiýanyň gazanan ýeňisi» hasaplaýar.

Elbetde, döwlet agdarlyşyggynyň gönüden-göni yza serpikdirilen we Russiýa Federasiýasynyň gyzyl, ak, mawy reňkli baýdagynyn sowet gzylynyň ýerini alan günü her ýyl baýram edilip bellenýr. Emma azat Russiýa üçin alnyp barylan görevi ýatlama maksatly dabarylary diňe liberal partiýalae, adam hukulkary boýunça aktiwistler we biziň günlerimize çenli ölmän galan az sanly oppizisionerler geçirýär. Putin bolsa şu günü güne çenli şol dabaralara ýeke gezegem gatnaşmady.

• Mediýany jansyzlykda aýyplamak

Aslynda döwlet agdarlyşyggyna garşy gazanylan ýeňsiňem agdarlyşygyň özi ýaly şowsuz bolandygyny aýdyp bileris. Netijede hazır Russiýa üçin iň soňky aýdyp boljak zat onuň azat ýurdugy. Putine, hökümete ýa-da buthana garşy hasapla bolaýjak haýsydyr bir zat ýazýan, asýan ýa-da paýlaşýan islendik kişiä tussag astyna alynma howpy abanýar. Putine «Abadan we bagtly durmuşymyz üçin size näçe sagbolsun aýtsagam az bolar» diýmekden başga bir zat diýmäge synanyaýsaňyz, maňlaýyňza «bäşinji goluň agzasy», «daşary ýurduň içalysy»

ýa-da «howply ekstremist» tagmasy ýapyşdyrylaýmagy daşda däl. Raýat jemgyýeti zordan dem alýar. Mysal üçin, «Дождь ТВ» daşary ýurtdan ýeke köpük almaýandygyna garamazdan, «daşary ýurduň içalyçylygyny» etmekde aýyplanýar.

Нина Хрущёва

Чужая боль

• Nawalnyý wakasy

Elbetde, Putini Staline meñzedip bilmeris. Häzir 37-nji

ýyldaky ýaly adamlar köpcülikleýin ýagdaýda sud edilenok. Emma Gorbaçýowyň döwründe oppozisiýa bolan hoşgylawlylyk häzirkisinden has köpdi. Isleseñiz, toslama jenaýatlar bilen türmä salynan, korrupsiýa garşy aklawjy we Putiniň görnükli garşydaşlaryndan bolan Aleksey Nawalnydan sorap bilersiñiz. Nawalnynyň «ekstremistik topar» diýip garalanyp dargadylan Korrupsiýa garşy göreş fonunda işlän we fondyň hasabyna pul geçirirendiği üçin polisiýa çagyrylan islendik kişidenem sorap bilersiñiz.

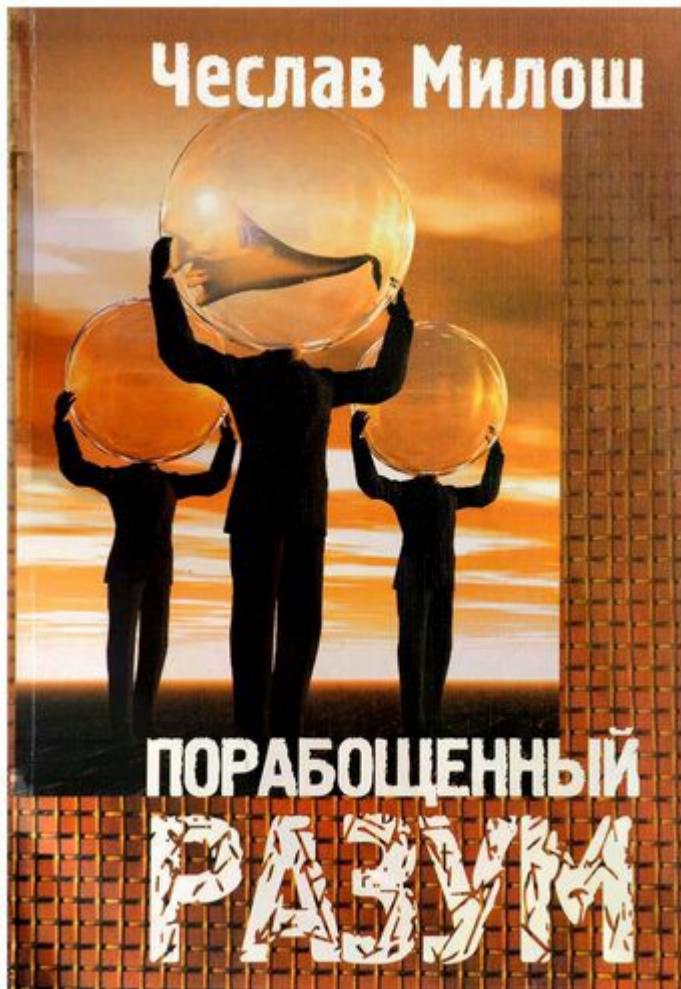
Ähli bolup geçýän zatlara ruslaryň köpüsi onçakly garşylyk görkezmedi we aslynda bulam ullakan garaşykmadyk zat hasaplanmaly däl. Durnuklylygy sylaglandyrmak, hatda durnuklylyk üçin belli bir derejede azatlygy pida bermek meýili uzak wagtlap sowet döwründäki we ondan soňky döwürdäki ugur-utgasyzlyga we kynçylyklara jogap hökmünde görüldi. Ruslar hazır otnositel asudalykda we bolçulykda ýasaýar. Birnäçesiniň nesibesi hijem şumatkysy ýaly çüwmändi. Eýsem-de bolsa, nämüçin häzirem şunça adam özlerine diktatoryň baştutanlyk etmelidigine ynanýar?

Russiyanyň owalkysy ýaly supergüýç däldigi dogry. Emma ýurduň halky daşardan abanyp biläýjek howp-hatarlara garşy olar ýalam goragsyz-garawsyz däl. Putiniň Krymy düzümne birikdirmek we başga ýurtlardaky saýlawlara goşulmak ýaly supergüýç statusyny «gaýdyp almak» tagallasy ýonekeý rus raýatynyň howpsuzlygyny artdyrmaýar ýa-da durmuşyny gowulandyrmaýar. Gaýtam düýbünden tersine ýaramaz täsiri bar.

• **Goňşym bimaza boldy**

Şeýle-de bolsa, ruslar putinizme boýun sunmagy dowam etdirýär. Geçen ýul Nawalny tussag edilende, ejemiň Moskwadaky öýüniň penjiresine «Nawalnyny boşadyň» ýazgysyny asyp goýdum. Az wagtdan soň intellektual düşünjeli orta ýaşly goňşularы menden ýazgyny aýyrmagymy haýyış etdi. «Gereksiz ýere ünsi çekmek islämzok» diýdiler. Ortalyk ýol tapmak üçin birinji ýazgymyň ýerine has oýlanyşykly, has giň pikirli wersiýasyny asdym: «Putiniň garşydaşlaryny boşadyň». Ýene geldiler we polisiýa

habar etjekdiklerini aýdyp, sypaýyçylykly haýbat atdylar, bir ýandanam meniň tarapymdadyklaryny bilmegimi isleýärdiler. «Iň soňy meniň bilen pikirdeş bolsaňyz, tutuş jaýy Nawalnynyň tarapyny tutýan ýazgylardan doldurmak gerek» diýip jogap berdim. Eger şeýtsek, hemmämizi tussag edip biljek däldiler. Goňşular ylalaşmady. Gapy-gapy aýlanyp goldaw gözledim, ýöne barybir polisiýa jaň etjekdiklerini aýdýan haýbatlara uçradym.

• **Nobel baýragyna mynasyp bolan ýazyjy**

Çeh ýazyjysy Çeslaw Miloš 1953-nji ýylda ýazar «Tussag edilen akyl» («Порабощенный разум» / «Zniewolony umysł») eserinde bu ýagdaýyň üstünde durup geçýär. Kitap Stanisław Ignasiý Witkewičiň 1930-njy ýylda ýazar «Doýdum-dolmazlyk» («Nienasycenie») romanynyň üstünde edilen jedel bilen başlaýar. Ýerleri basylyp alynan polýak halkyny garaşsyzlyk pikirinden el çekdirmek maksady bilen «bejergi» üçin «Murti-Bing» atly gerdejikler berilýär. Derman öz-özüňden göwnühoşlyk we boýunsunujuylık döredýär, beýleki bir ýandan belli bir

derejede kognitiw utgaşyksyzlygy zor bilen boýna dakyp birnäçe wagtyň içinde adamlaryň iki dürlı adam bolmagyna getirýär. Ejemiň Moskwadaky goňşularы şol kitapdaky gahrymanlara meňzeýärdi. Bir ýandan Nawalnyý bilen pikirdeşdiklerini aýdýarlar, bir ýandanam ony aç-açan goldajak bolýan adamyň üstünden polisiýa arz etjekdiklerini aýdyp haýbat atýardylar. Ýazyjynyň pikiriçe, totalitar režimlerde ýasaýanlar Günbatar demokratiýalarynyň aşa azatdygyny pikir edýär, hasam beteri kanunlaryň we hak-hukugyň güýji döwleti dolandyryanlara-da deň ýoreýän bolsa dagy, şol ýurtlarda durnuksyzlygyň we başbaşdaklygyň orta çykjagyna ynanylýar. Häzir haýsy rus teleýaýlymyny açsañyz, şuňa meňzeş pikire gabat gelip bilersiňiz.

Miloş adamlaryň diýdimzor agalyga boýun egmeginiň ýeke-täk sebäbiniň gorky däldigine ýşarat edýär. «İçki utgaşyk we bagtly durmuşa bolan ymtlyş» halky ruhlandyrýar, awtoritar ýolbaşçylar bolsa bu ýagdaýdan peýdalanan babatda diýsen başarnykly. Putinem bu işiň at gazanan ussatlaryndan. Iň erbet ýerem, şeýle ýolbaşçylar aslynda wada beren gowy durmuşyny berip bilmeýär. Russiya günleriň bir günü Putin belasyndan dynaýanda-da, ruslar «Murti-Bing» gerdejigini ulanmakdan yüz öwürmese bolmaýar. Gorbaçýow ýa Nawalnyý ýaly biriniň orta çykyp, ruslary örüzip bir demde ukudan oýarmagyna garaşmak akla-huşa sygjak zat däl, sebäp munuň soñunda birküç hepdeden ýa aýdan soñ ýene täzeden uka çümerler. Azatlyk üçin her gün, her sagat görüşmek gerek.

Otuz ýyl öñ Gorbaçýow ruslary kommunizm zyndanyndan çykarypdy. Nawalnyý putinizmiň soñundaky ýagtylygy görkezmek üçin batyrgaý görüşdi, ýöne ol häzire çenli köp adam tarapyndan görmezlige salyndy. Baýram edilip bellenýän wakanyň ýalňys ýatlanmagyndan almaly bir sapak bar: Aňynyň tussag edilendigine begenyän halk azat jemgyýet gurup bilmez.

Nina HRUSHÝOWA.